

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1940 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppympning.

Genom en den 23 februari 1940 dagtecknad proposition, nr 76, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppympning.

Härigenom förordnas, att 8 § 1 mom., 11 § 3 mom., 12 § 1 och 2 mom. samt 13 § 1 och 2 mom. lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppympning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

8 §.

1 mom. Annan civil tjänsteläkare än förste provinsialläkare må icke, i vidare mån än medicinalstyrelsen efter förste provinsialläkarens hörande sådant medgivit, undandraga sig att vara ympare inom sitt tjänstgöringsdistrikt eller huvudsakliga verksamhetsområde. Vad sålunda stadgats om civil tjänsteläkare skall äga motsvarande tillämpning beträffande läkare vid organ för förebyggande mödra- och barnavård.

11 §.

3 mom. Det åligger ympare att efter avslutad ympning, som förrättats vid organ för förebyggande mödra- och barnavård eller å ympnings- eller besiktningssmöte eller som anordnats av hälsovårdsmyndighet, för varje ympad person kostnadsfritt utfärda intyg enligt av medicinalstyrelsen fastställt formulär om ympningen och dess resultat.

Har ympning — — — nu sagts.

Vid ympning — — — svarande bok.

¹ Senaste lydelse av 11 § 3 mom., 12 § 2 mom. samt 13 § 1 och 2 mom. se SFS 1926: 97.

12 §.

1 mom. I stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare skall hälsovårdsmyndigheten, efter ty prövas lämpligt, anordna skyddskoppympning för allmänheten vid organ för förebyggande mödra- och barnavård eller i annan ordning.

2 mom. Å landet i övrigt bör skyddskoppympningen i den omfattning, som befinnes möjlig, företagas vid organ för förebyggande mödra- och barnavård eller å ympnings- och besiktningsmöten.

Ympning vid organ för förebyggande mödra- och barnavård må äga rum hela året.

Ympnings- och besiktningsmöten skola hållas vartannat år, där ej med hänsyn till särskilda omständigheter ympnings- och besiktningsmöten anses böra för viss ort hållas varje år.

Förslag till — — — särskild besiktningsförrättare.

Medicinalstyrelsen äger — — — här avses.

Hälsovårdsmyndigheten har att för ympnings- och besiktningsmöten upplåta lämplig lokal, där så erfordras, belyst och uppvärmd.

13 §.

1 mom. Skyddskoppympning, som verkställs vid organ för förebyggande mödra- och barnavård, å ympnings- eller besiktningsmöte eller på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, ävensom ympning, varom förmäles i 3 § eller varom beslut meddelats enligt 4 § tredje stycket, är avgiftsfri för den ympade.

2 mom. Verkställs skyddskoppympning vid organ för förebyggande mödra- och barnavård, å ympnings- eller besiktningsmöte eller på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, utgår till ympare eller besiktningsförrättare för varje ympad eller besiktigad person, för vilken ympningen enligt 1 mom. är avgiftsfri, ersättning av statsmedel med belopp, som Konungen bestämmer. Ympare eller besiktningsförrättare, som icke är bosatt å orten, äger därjämte rätt till resekostnads- och traktamentsersättning av statsmedel enligt grunder, som Konungen föreskriver, dock att sådan ersättning icke skall utgå till läkare vid organ för förebyggande mödra- och barnavård, då han i denna egenskap verkställer ympning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1940.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i propositionen framlagda lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Till förekommande av smittkoppsjukdom och sådan sjukdoms spridning är enligt 1 § lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppympning envar pliktigt att,

i enlighet med vad i lagen stadgas, undergå ympning med skyddskoppor (vaccination eller revaccination). Barn skall som huvudregel (2 §) undergå skyddskoppypmpning senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Är barnet nämnda år boende å ort, för vilken jämlikt 12 § 2 mom. ympningsmöten skola hållas, och äger det år sådant möte ej rum för orten, må med ympningen anstå till nästföljande år.

Annan civil tjänsteläkare än förste provinsialläkare må icke, i vidare mån än medicinalstyrelsen efter förste provinsialläkarens hörande sådant medgivit, undandraga sig att vara ympare inom sitt tjänstgöringsdistrikt eller huvudsakliga verksamhetsområde (8 § 1 mom.). Efter undergången ympning skall den ympade besiktigas (11 § 1 mom.) Det åligger ympare att efter avslutad ympning, som förrättats å ympnings- eller besiktningsmöte eller som anordnats av hälsovårdsmyndighet, för varje ympad person kostnadsfritt utfärda intyg, enligt av medicinalstyrelsen fastställt formulär, om ympningen och dess resultat. Har ympning ägt rum enligt 2 §, är ymparen dock icke pliktig att utan särskild begäran utfärda sådant intyg (11 § 3 mom.).

I stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare åligger det hälsovårdsmyndigheten att, efter som det prövas lämpligast, anordna skyddskoppypmpning för allmänheten (12 § 1 mom.). Å landet i övrigt bör skyddskoppypmpningen, i den omfattning, som befinnes möjlig, företagas å ympnings- och besiktningsmöten. Dylika möten skola hållas vartannat år, där ej med hänsyn till särskilda omständigheter ympnings- och besiktningsmöten anses böra för viss ort hållas varje år (12 § 2 mom.).

Skyddskoppypmpning, som verkställes å ympnings- eller besiktningsmöte eller på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, är — liksom ympning i vissa andra fall — avgiftsfri för den ympade (13 § 1 mom.). Verkställes skyddskoppypmpning å ympnings- eller besiktningsmöte eller på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, utgår till ympare eller besiktningsförrättare för varje ympad eller besiktigad person, för vilken ympningen enligt 13 § 1 mom. är avgiftsfri, ersättning av statsmedel med belopp, som Konungen bestämmer. Ympare eller besiktningsförrättare, som icke är bosatt å orten, äger därjämte rätt till resekostnads- och traktamentsersättning av statsmedel enligt grunder, som Konungen föreskriver (13 § 2 mom.). Med hälsovårdsmyndighet förstås i lagen hälsovårdsnämnd (28 §).

Verksamheten för förebyggande mödra- och barnavård bedrivs enligt bestämmelserna i kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 745), ändrad genom kungörelse den 5 maj 1939 (nr 265). Enligt dessa bestämmelser må statsbidrag utgå till landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, där landstinget respektive staden anordnat rådgivande verksamhet i fråga om förebyggande mödra- och barnavård. Sådan vård skall vara anordnad enligt en av medicinalstyrelsen godkänd plan samt utövas genom lokala organ av någon av följande typer:

a) mödravårdscentral, typ I, och barnavårdscentral, typ I, med verksamhet huvudsakligen förlagd till mottagnings- eller polikliniklokaler i anslutning till

barnbördshus eller barnbördsavdelning vid sjukhus beträffande mödravårdscentral samt barnsjukhus eller barnavdelning vid sjukhus beträffande barnavårdscentral eller ock till andra lämpliga lokaler, vardera centralen under ledning av specialutbildad legitimerad läkare;

b) mödra- och barnavårdscentral, typ II, med i regel gemensam, för ändamålet särskilt avsedd lokal, under ledning av legitimerad läkare;

c) mödra- och barnavårdsstation, under ledning av tjänsteläkare, i regel med användande av dennes mottagningslokaler.

Medicinalstyrelsen har intill början av februari 1940 fastställt planer för den förebyggande mödra- och barnvården i 18 landstingsområden och samtliga städer utanför landsting, innefattande sammanlagt 79 centraler, 279 distriktsstationer och 48 filialer till sådana stationer. Åtskilliga av dessa organ väntas emellertid icke hinna träda i verksamhet förrän under loppet av innevarande år, andra åter först efter årets utgång.

I skrivelse den 22 december 1939 har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag till vissa ändringar i lagen om skyddskoppypning, vilka erfordrades för att möjliggöra fortlöpande ympning å mottagningsställena för förebyggande mödra- och barnavård. Styrelsen har anfört, att bestämmelsen i 2 § av gällande lag, att barn skulle undergå skyddskoppypning senast under det kalenderår, då det fyllde sex år, medfört, att ympningen ofta uppskötes ända till barnets inträde i skolan. Detta vore ur många synpunkter ogynnsamt både av medicinska och psykologiska skäl. Det vore ett allmänt känt faktum, att ympreaktionen bleve mindre häftig och besvären för individen alltså lindrigare ju tidigare ympningen utfördes. Lämpligaste åldern för ympningen vore enligt allmän erfarenhet $\frac{1}{2}$ —1 år. Ett ytterligare skäl för tidig ympning vore, att risken för vissa komplikationer från centrala nervsystemet vid denna ålder torde vara minst. Genom spädbarnsvaccination vunnos också, att inga oympade åldersklasser funnes.

Styrelsen har vidare anfört:

Då den förebyggande mödra- och barnvården nu utbygges i hela riket och mödra- och barnavårdscentraler och -stationer komma att finnas såväl i stad som på landet med mottagningar minst två gånger i månaden å varje plats, bjudes ett utomordentligt gynnsamt tillfälle att ordna ympningen av barnen på ett rationellt och från psykologisk synpunkt riktigt sätt. Man har här först och främst möjlighet att genom de återkommande kontrollundersökningarna av barnen på centralen välja den för dem lämpligaste tiden för vaccinationen, omkring $\frac{1}{2}$ -årsåldern. Då ympreaktionerna, såsom nyss nämnts, vanligen bliva lindriga hos spädbarnen, torde därigenom mödrarnas motstånd mot vaccinationen alltmer komma att försvinna. Genom ympningarnas verkställande vid nämnda centraler och stationer undginge man även delvis ympningsmötena med deras ofta större ansamlingar av människor och finge i stället ympningen utförd på en institution, som modern tidigare besökt med barnet och fattat förtroende för. Dessa psykologiska moment kunna tillskrivas stor vikt. I Stockholm m. fl. orter, där enligt 12 § 1 mom. i ympningslagen ifrågakvarande tillvägagångssätt för ympningen använts under senare år, har det också visat sig fungera mycket tillfredsställande. Mödrarna anmäla numera där ofta själva, när vaccinationstidpunkten för barnen är inne.

Styrelsen hade verkställt undersökning, huruvida en allmän ympning å barnavårdscentralerna skulle kunna genomföras utan lagändring, men denna utväg hade icke visat sig framkomlig.

En av *Sveriges läkarförbund* tillsatt kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till ändring i gällande lag om skyddskoppypning samt *svenska landstingsförbundet* och *svenska stadsförbundet* hava tillstyrkt medicinalstyrelsens framställning.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet anført:

Om skyddskoppypning utföres på barn i åldern upp till två år, bliva reaktionerna enligt den medicinska sakkunskapen i allmänhet mindre häftiga och besvären relativt lindriga. Jämväl flera andra skäl tala, såsom medicinalstyrelsen framhållit, för att ympningen bör utföras vid späd ålder. Gällande lagbestämmelser, som föreskriva skyldighet beträffande barn att undergå skyddskoppypning senast under det kalenderår, då barnet fyller sex år, hava emellertid föranlett, att ympningen ofta uppskjutes ända till dess att barnet börjar sin skolgång.

Med hänsyn till det sålunda anförda synas åtgärder böra vidtagas för att söka genomföra ympning å barn under deras tidigaste levnadsår. Medicinalstyrelsen har härutinnan anvisat utvägen att utnyttja organen för den förebyggande mödra- och barnavården — mödra- och barnavårdscentraler och -stationer — vilka numera i allt större omfattning upprättas i vårt land. Styrelsen har förklarat sig hava anledning antaga, att ett anlåtande av denna utväg skall leda till ett mycket gott resultat. Svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet, vilka representera huvudmännen för den förebyggande mödra- och barnavården, hava i yttranden över medicinalstyrelsens framställning tillstyrkt densamma.

Jag har funnit mig kunna i princip godtaga medicinalstyrelsens förslag. I huvudsaklig överensstämmelse med detsamma hava upprättats förslag till ändringar i 8 § 1 mom., 12 § 2 mom. samt 13 § 1 och 2 mom. lagen om skyddskoppypning. Härjämte synas 11 § 3 mom. och 12 § 1 mom. i lagen böra undergå viss jämkning. Närmare redogörelse för de ifrågasatta ändringarna torde icke vara erforderlig. Lagändringarna synas lämpligen kunna träda i kraft den 1 juli 1940.

Till sist må framhållas, att genomförandet av föreliggande förslag icke synes behöva medföra några extra kostnader för huvudmännen för den förebyggande mödra- och barnavården.

Utskottet.

Vid granskning av nu föreliggande lagförslag har utskottet icke funnit anledning till erinran mot detsamma. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Stockholm den 9 mars 1940.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder**, *Tamm*, *Roos*, *Olof Carlsson*, *Wistrand*, *Nils Elousson* och *Holstenson*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren**, herrar *Pettersson* i Hällbacken, *Molander**, *Hermansson* i Norrköping* och *von Seth**, fröken *Ebon Andersson* samt herrar *Holm** och *Persson* i Norrby.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.